

INTERVIURI

Constanța CRISTESCU

Violeta Dinescu în Africa de Sud

În cadrul Festivalului Internațional George Enescu am cunoscut-o personal pe compozitoarea Violeta Dinescu, pe care am provocat-o la diverse discuții profesionale. Unele sunt deja publicate. Am aflat că avusese o experiență ieșită din comun între muzicienii din Africa de Sud și i-am solicitat un interviu în acest sens. Răspunsul său, plin de ramificații, este incitant pentru cei ce sunt interesați să descopere marea civilizație a Africii acum, la începutul mileniului III, când se deschid mințile spre un umanism lipsit de prejudecăți rasiale, însetat de cunoaștere culturală nediscriminatoare la nivel global. În țara noastră nu există deocamdată nicio instituție de cultură sau de cercetare academică a cărei activitate să fie profilată pe cercetări de africanologie și pe promovarea culturilor africane. Africanii, cu înțelepciunea și modestia lor exemplară, nu au căutat să-și impună culturile agresiv, cum au făcut-o multe popoare și grupuri etnice, ci s-au

afirmat în lume cu discreție și onestitate prin ceea ce au mai valoros, conservându-și taina permanentei renașteri din propriile izvoare, nesecate de secole de oprimare rasială și de jaf.

Ați fost invitată pentru diferite schimburi de experiență profesională la diferite universități din lume, ca de exemplu în Africa de Sud și SUA. Pentru că relațiile muzicale cu SUA sunt frecvente, aș dori să detaliați experiența avută în Africa de Sud. În acest scop, vă rog să precizați perioada când ați fost invitată în Africa de Sud și cu ce ocazie. Care au fost activitățile desfășurate în această țară, cu ce impresii și cu ce experiență v-ați întors de acolo?

În anul **1987** am fost invitată la *International Eisteddfod of South Africa-Johannesburg*.

Acolo am primit 7 premii de odată în secții diferite ale concursului de compoziție care avea 7 secții. Au fost 5 premii I și 2 premii II. Din acest motiv mi s-a acordat și **pocalul festivalului din acel an** (minunata piesă de artă din metal prețios) și am fost invitată să particip nu numai la festivalul care a durat 3 săptămâni, ci să vizitez universitățile în toată țara, de la Johannesburg până la Cape Town).

Cu toate că a trecut atâta vreme, amintirile sunt foarte vii.

Festivalul are loc la marginea capitalei Johannesburg, pentru că este nevoie de foarte mult spațiu. Am fost acolo, în acel loc larg, chiar de la început. Am fost dusă ca să văd modul în care ia ființă festivalul; aceasta pentru că organizatorii doreau foarte mult să fiu martoră la evenimente cât mai multe.

Am fost martora atâtor aspecte necunoscute atunci în afara Africii de Sud, încât aș putea scrie un roman. A fost spectaculos ce am văzut. În scurt timp au fost construite corturi uriașe care să poată cuprinde de la câteva sute la 2.000 de spectatori. Cortul unde a avut loc secția de folclor cuprindea 2.000 de locuri.

(Tocmai am găsit pe internet această informație: *The Eisteddfod is originally a Welsh festival and "Eisteddfod" means coming ...* " There are about 12 main languages spoken in *South Africa* and I think you have to know ... at St. Gabriel's of Florida, an Anglican church in a suburb of *Johannesburg*. ...)

De necrezut a fost următorul FENOMEN. Nu-l pot numi altfel în amintirea mea... În timp de numai 5 zile, sub ochii noștri s-a transformat o natură lipsită de verdeață, cum e la noi la sfârșitul iernii – numai pământ reavăn și temperatură caldă, ca la început de primăvară. În numai o săptămână, într-o explozie de vegetație plină de sevă și culori vii, cu flori nemaivăzute, cu substanța ca de catifea și petale groase, cu forme ciudate, am privit coreografiile ale naturii în spațiu de o mare claritate.

Toată suprafața Africii de Sud se află la cca 1.600 de metri înălțime ...Te simți pur și simplu bine.

O problemă este expunerea la soare și mi s-a atras imediat atenția să mă acopăr. Mai mult de 300 de zile pe an soarele este pe cer limpede.

Mai întâi despre Festival: este cel mai mare din emisfera sudică și cuprinde foarte multe secții.

Concursul de compoziție – după cum am spus - are 7 secții: muzică de cameră (solo, cvartet, ansamblu), cor, piese cu voce și orchestră ș.a.m.d. Este de fapt o parte a festivalului uriaș unde au fost invitați muzicieni renumiți din toată lumea, orchestre, coruri, ansambluri ... Și mai ales formații de muzică tradițională (*folclor* nu se mai folosește aici ca termen, pentru că are o conotație negativă. S-a stabilit în anii '80, după cum îmi amintesc, la un congres care a avut loc în SUA). Și dansuri!

Această parte a festivalului a fost spectaculoasă. Acolo m-am concentrat în timpul celor 3 săptămâni.

Din păcate, eu nu mai am legătură cu ei din anii '90...când s-au întrerupt legăturile din multe cauze. Eu m-am tot mutat. am reînceput vizitele în România, la familie..., iar în Africa de Sud neliniștile au crescut... etc.

Menționez că nu putea veni nimeni din țările comuniste; era interzis pentru că nu existau legături la nivel de stat cu Africa de Sud. Venirea mea acolo a fost dramatică în sensul pur al cuvântului – o istorie de Agatha Christi...

Mi-a dispărut pașaportul trimis prin poștă la Ambasada Africii de Sud ca să mi se pună viza. Am crezut că nu mai pot pleca. Ambasada Africii de Sud mi-a oferit un pașaport provizoriu de un an, pe care l-am primit cu 2 ore înaintea zborului. A fost o presiune nemaipomenită în Johannesburg ca să vin,

deoarece eram deținătoarea *pocalului* și ar fi fost imposibil să nu-l preiau oficial. După ce m-am întors din această călătorie minunată a reapărut pașaportul fără expeditor, simplu, prin poștă. Am fost înfiorată multă vreme de această întâmplare. Am avut nevroza urmării etc... Să ne întoarcem la ce vă interesează pe Dvs.

Partea de FOLCLOR, după cum v-am spus, a fost nemaipomenită. Aș putea povesti încontinuu mult; ceva spectaculos, parcă ireal.

Ultima formație care s-a prezentat a fost cea a ZULU, populație din sud estul Africii de Sud. Erau numai bărbați, șapte erau în spate pe scenă și băteau ritmuri complexe la niște instrumente uriașe (un fel de gran cassa – tobe mari), care erau puse perpendicular pe sol și erau 'bătute' cu ambele mâini dintr-o parte și din alta. Cei 7 erau perfect coordonați.

Sub aspectul relației informație–tautologie, băteau același ritm, iar funcția era copleșitoare: nu numai tare, ci se umplea spațiul de acele bătăi. Pulsa până adânc în pământ !

O grupă de bărbați (cel puțin 13 din amintirea mea) dansau pe scenă un dans foarte straniu, cu gesturi nevăzute de mine niciodată, nici de atunci până azi.

Din când în când, coordonați perfect cu 'TOBELE MARI', se aruncau, adică săreau întâi foarte sus și apoi aterizau toți deodată. În aer deveneau figuri geometrice perfecte... adică spatele paralel cu pământul, fiind așa de sus și aterizând de atât de sus, încât impactul la întâlnirea cu pământul era zguduitoare din toate punctele de vedere. Parcă te durea când vedeai și auzai sunetul. Vibrația împreună cu sunetul tobelor atingea limita posibilului.

Nu se poate vorbi de element estetic al dansului. Se pare că ei (ZULU) au numai dansuri războinice.

Prezența lor a fost ultima în program, pe scenă.

La ropotele de aplauze care nu se mai terminau a apărut și un alb micuț, cam la jumătatea celorlalți ca dimensiune - atunci se putea vedea ce uriași erau ZULU -, care, în cele din urmă (albul) a fost ridicat ca un fulg de negri și atunci, ropotele de aplauze s-au întezit.

Menționez că *înaintea acestui ultim număr* din festivalul de 3 săptămâni – unde în fiecare zi au fost spectacole folclorice și unde, după cum am spus, am fost nelipsită, astfel încât nu știu ce s-a prezentat paralel la celelalte secții, ... numai ce am văzut în program - eram atât de copleșită de oboseală, era aproape miezul nopții din nou..., am vrut să plec și tocmai găsisem o modalitate să fiu dusă la hotel, când am început să aud ritmurile de care v-am spus mai sus. M-am întors ca în transă și nu am mai putut pleca. În scurt timp, adică în câteva secunde, am uitat de oboseală.

Am fost curioasă și am întrebat cine era omulețul alb aclamat de toți atât de lung și am aflat că era vorba de arhitectul care a reușit să construiască scena astfel încât să nu se dărâme la dansul ZULU.

Era bine cunoscut că aceștia dansau până se rupea tot sub ei și erau nevoiți să renunțe. Era, deci, o mare pierdere dacă ZULU lipsea din festival, căci după cum am spus, festivalul era anual și erau participanți prezenți în festival nu numai din Africa, ci și din alte continente.

Apoi am fost invitată în diferite universități. Din păcate nu am mai avut timp să ajung în țara ZULU, unde funcționau universități numai cu negri. Pe atunci era problema apartheid foarte acută, iar lumea din afara Africii de Sud avea o atitudine foarte agresivă împotriva acesteia, după cum știm. Granița dintre albi și negri era dură, iar imaginea din afara țării era departe de adevăr. Eu am constatat acest lucru în diferite contexte; este greu de povestit în detaliu. Negrii vorbesc nu numai diferite limbi, ci și diferite dialecte în interiorul aceleiași limbi. Dialectele sunt atât de diferite, încât nu se pot înțelege între ei. ZULU erau foarte agresivi; nu acceptau alte limbi și alți negri. Se omorau între ei.

În interiorul acestei țări cât un continent, negrii erau împărțiți în două grupe mari: 1) cei care nu doreau schimbare și care erau mulțumiți să lucreze sub 'dirijatul' albilor, deci cei mulțumiți cu stăpânii lor și 2) cei care doreau schimbarea, care din păcate erau conduși de comuniști organizați perfect (comuniști din țara comunismului, nu de la ei) și care erau infiltrați perfect, așa încât ... ș.a.m.d.

Drama mare era de ex. *Neckless*. Scenele arătau așa: pe stradă era posibil ca negrii din grupa I să fie atacați de cei din grupa II, în felul următor: se repezea unul la gâtul celuilalt într-o mișcare fulger și-i înconjura gâtul cu un cerc din material îmbibat în benzină și îi dădea foc. Polițiștii prezenți - se întâmpla în fața lor - se făceau că nu văd. Aceste acțiuni erau dese, am văzut chiar în știrile de la TV. Sunt multe de povestit... Să ne întoarcem, în sfârșit la muzică și la universitățile de acolo.

Sistemul de învățământ, pe atunci, era 'ancorat' la cel american și cuprindea specialitățile clasice la mai toate universitățile, care erau ierarhizate în universitaria *de la modeste la de elita*, ce erau foarte scumpe. Compoziția se studia foarte bine. Există o lume a compozitorilor din păcate aproape necunoscută în Europa. Am cunoscut mulți compozitori, am ascultat muzica lor și mi-a plăcut mult.

Interesant a fost întâlnirea cu AARON COHEN. L-am găsit și pe internet: ***Biographical Sources for Music Name and Uniform Title Headings***, 25 Feb 2009 ... *Cohen, Aaron I. International encyclopedia of women composers. ... Paraguay | Poland | Romania | Russia/Soviet Union | Silesia | South Africa |*

Acesta, de fapt, mă contactase încă din 1980, când eram în România. El a fost primul care a avut inițiativa să facă un lexicon numai cu femei compozitoare.

AARON COHEN avea o meserie ciudată. Primea comenzi uriașe ca să locuiască o vreme într-un loc anume și să stabilească unde anume este locul cel mai potrivit să se construiască un mare centru comercial. Era foarte cunoscut ca diagnostician talentat... foarte talentat. Numea locuri la care nimeni nu se gândea și apoi centrele înfloreau precis în scurt timp. Așa a călătorit în toată lumea, din Japonia în Alaska etc, cu excepția țărilor comuniste în care nu putea avea nici o legătură.

Încă de la începutul activității sale i-a venit ideea să cerceteze material legat de compozitoare și așa, în timp, pe unde se ducea intra în biblioteci, mai ales în anticariate, talciocuri, făcând o cercetare complexă ce includea și moștenirile. A ajuns să realizeze **un lexicon cu peste 5.000 de compozitoare din toate timpurile** ale căror biografii și listă de lucrări le posedă. Mi-a arătat totul la el acasă - o casă spectaculoasă, cu swimming-pooluri și cu multe altele inimaginabile.

Am venit încântată de frumusețea acestei țări atât de blamată la vremea aceea și de o atmosfera care nu era atât de încărcată pe cât era ea prezentată în mas media. Au urmat apoi evenimente dramatice, după cum știm... Am rămas cu dorința revenirii în Africa de Sud, acea țară miraculoasă și nemaipomenită, pe care nu încetez să o iubesc.